

UDK: 333.3 (497.5 Đakovo) »18« (091)
949.75 (497.5 Đakovo) »18«
929 Strossmayer, J.:
333.3 (4975.5 Đakovo) »18«

Kratak prikaz đakovačkoga vlastelinstva u doba biskupa Josipa Jurja Strossmayera

Dr. ZLATA ŽIVAKOVIĆ - KERŽE
I. gimnazija, Osijek

SAŽETAK

U ovom radu autorica piše o strukturi đakovačkog vlastelinstva u vrijeme biskupovanja Josipa Jurja Strossmayera. Akcent je stavljen na saniranje gospodarstva i provođenje nužnih upravnih, gospodarskih i građevinskih zahvata usmjerenih transformaciji naslijeđenje kasnofeudalne vlastelinske ekonomije u moderniji sustav poljoprivredno-šumarskog veleposjedničkog poslovanja.

Vlastelinska ekonomika u vrijeme biskupovanja Josipa Jurja Strossmayera

Krajem 1849. godine na prijedlog bosansko-đakovačkog i srijemskog biskupa Josipa Kukovića, bečkih Hrvata i bana Josipa Jelačića đakovačkim biskupom postao je Osječanin Josip Juraj Strossmayer. Kroz 55 godina biskupovanja Strossmayer je djelovao vrlo široko. Svojom gospodarskom politikom s pravom se smatra pretečom današnjeg ekonomskog pokreta.

U vrijeme Strossmayerovog biskupovanja vlastelinstvo đakovačkih biskupa nalazilo se u Virovitičkoj županiji, a u okviru Đakovačkog kotara. Posjed je razgranjen u 53 seoske općine. Međutim, koliko je vlastelinstvo imalo točno katastarskih jutara ne zna se, jer niti u doba biskupa Josipa Čolnića (1751. - 1773.)

i njegovih nasljednika Matije Antuna Krtice (1773. - 1805.), Antuna Mandića (1806. - 1815.), Emerika Raffaya (1816. - 1830.), Pavla Sučića (1831. - 1834.) i Josipa Kukovića (1834. - 1849.) nije se polagala pozornost o javnim zemljišnim knjigama. Iz tih razloga se ne može utvrditi veličina vlastelinstva u vrijeme Strossmayerovog preuzimanja. Pretpostavlja se da je vlastelinstvo približno moglo imati oko 74.000 do 75.000 jutara.¹

Vlastelinstvo đakovačkih biskupa pretrpjelo je temeljitu reorganizaciju u Kukovićevo doba nakon ukidanja feudalnih odnosa u revoluciji 1848. - 1849. godine. Dotadašnja podložna seljačka gazdinstva oslobođena su neposredne nadležnosti vlastelinske uprave i davanja raznovrsnih oblika feudalne rente. Ukinuta je i crkvena desetina. Od tada je Đakovačko vlastelinstvo obuhvaćalo samo ranije alodijalne površine koje su većinom predstavljale šume, uz nekoliko poljoprivrednih majura za biljnu i stočnu proizvodnju te vinograde. Iako su posljednji mjeseci biskupovanja Josipa Kukovića bili usmjereni na unutrašnje uređenje vlastelinstva prve godine biskupovanja Josip Juraj Strossmayer posvetio je unutrašnjem uređenju Bosansko-đakovačke i srijemske biskupije, ali i saniranju gospodarstva na vlastelinstvu u provođenju nužnih upravnih, gospodarskih i građevinskih golemih zahvata usmjerenih transformaciji naslijeđene kasnofeudalne vlastelinske ekonomije u moderniji sustav poljoprivredno-šumarskoga veleposjedničkog poslovanja. Strossmayer je bio dobar poznavatelj narodne ekonomije i financija, te je u vrijeme njegova biskupovanja i u praksi dolazilo do izražaja njegovo znanje i sposobnost na gospodarskom polju te je ovo vlastelinstvo doživjelo novi procvat. Iako se prostorno jako smanjilo segregacijom i komasacijom realiziranom nakon carskih patenata 2. ožujka 1853. godine i 17. svibnja 1857. dobrom organizacijom i brigom za to vlastelinstvo biskup Strossmayer je od njega stvorio uzorno gospodarstvo. Za Strossmayerove uprave povećana je površina biskupskih majura iskrčivanjem šumskih zemljišta te privođenjem raznim poljoprivrednim kulturama. Takve livade ili oranice nastaju na područjima Krndije, Josipovca i Jurjevca, novostvorenim seoskim naseljima. Đakovačka biskupija je sa svojim vinogradima, stočarstvom, njivama i šumama predstavljala osnovicu i oslonac omogućivši biskupu Strossmayeru povijesnu ulogu.²

1 M. Cepelić - M. Pavić, Josip Juraj Strossmayer biskup bosansko-đakovački i srijemski. God. 1850. - 1900., Zagreb, 1900. - 1904., 23., 851., 852.; Dr. A. Šuljak, Đakovo biskupski grad, Đakovo, 1988., 21.

2 J. Barle, Josip Juraj Strossmayer, O pedesetogodišnjici njegova biskupovanja, Zagreb, 1900., 26.; V. Koščak, Josip Juraj Strossmayer političar i mecena, Osijek, Revija, 1990., 5.; M. Marković, Đakovo i Đakovština - prilog poznavanju naselja i naseljavanja, Zbornik Đakovštine, sv. 1., Zagreb, 1976., 188., 189.; I. Karaman, Uloga i značenje biskupskoga imanja Đakovo u sklopu slavonskog kasnofeudalnog/kapitalističkog posjeda, Diacovensia 1, Đakovo, 1995., 235.; Arhiv đakovačke biskupije, dalje AĐB, Protocolum Sefsionum Oeconomicarum Eppalis Domina Diakovar pro Annis 1848. dein 1849. et etiam pro 1850., Gospodarstvene sjednice od 19. kolovoza, 15. rujna i 16. prosinca 1849.; 16. ožujka, 4. svibnja i 29. lipnja 1850.

U drugoj polovici 19. stoljeća uzorito biskupovanje J. J. Strossmayera posebice se povoljno odrazilo na razvitak đakovačkog veleposjeda. Uz brojna gospodarska zdanja koja je stekao od ranijih biskupa (vlastelinsku siranu »švajceriju«, pivovaru, brojne staje i kokošinjee, gostionicu s prenočištem i konjušnicama) biskup gradi nove upravne zgrade i prostrana poljoprivredna (žitarska ili stočarska) zdanja, podignut je oko 1880. godine i paromlin sa silosima i skladištima za potrebe vlastelinstva.³

Uređenje vlastelinstva

Došavši za biskupa Strossmayer je zatekao oranice u površini od 1.125 jutara u teškim okolnostima, posebice što je u to doba ukinuta »rabota«, a otpala je i »desetina«, taj značajni prihod crkvenog dobra. Biskup Strossmayer je 7. prosinca 1849. godine položio prisegu uzvišenog predstavljajućeg lica po kojem je imao pravo uživanja biskupskih dobara. U Naredbi, napisanoj 10. prosinca u Beču, Strossmayer je tražio od postojećih činovnika i »nadalje točnost i savjesnost« koju je u vrijeme svoga biskupovanja revno pratio i nagrađivao dolazeći često u kontrole. Činovnici su biskupa redovito izvještavali o ekonomskim i administrativnim pitanjima, a u organiziranju poljodjelstva, vinogradarstva i marvogojstva najviše mu je pomagao otac Ivan.

Pod visokim predsjedanjem biskupa Strossmayera Pavao Pavić, providitelj, izradio je prijedlog glede nekih grana gospodarstva te je redovito na gospodarstvenim sjednicama podnosio izvještaj. Utvrđeno je da na vlastelinstvu ima nekih gospodarstvenih grana koje nisu zbog objektivnih okolnosti još dovedene boljem načinu gospodarstvenog promicanja. Stoga je tada predloženo da se preciznije vode zapisnici, doznake proizvoda sijena i slame s računima, trebala se utvrditi cijena prodaje hrastovog i drugog raznog šumskog drva. Biskup je tada odredio slijedeće: da se zapisnici vode kako su do tada, da se svaki račun ili konto od ove sjednice pa nadalje doznačuje providitelju Paviću, a u njegovoj odsutnosti šumaru Đakovačkog okružja Brnčiću, da bi se i svaka najmanja narudžba ili kupnja mogla pregledati, da se proizvodi u naravi ubuduće točnije i jednako računaju, te da u tu svrhu računovođa pripremi formular da bi se svake četvrtine u godini mogao sastaviti podnesak s konačnim godišnjim računima. U produžetku zapisnika biskup je naložio šumaru Brnčiću da ubuduće ne smije doznačiti niti izdati bilo kakav materijal bez pismenog naloga. U čl. 7. biskup nalaže svakom okružnom činovniku da napravi popis stanovnika Đakovačkoga vlastelinstva da bi se mogao na kraju godine podnijeti glavni račun prihoda od rabote i jaja, kao i račun izdavanja.⁴

3 ADB, Polica banke Slavija, 1894.

4 ADB, Protocolum Sefsionum Oeconomicarum Eppalis Domina Diakovar pro Annis 1848. dein 1849. et eliam pro 1850., Gospodarstvene sjednice od 16. prosinca 1849.; 16. ožujka, 4. svibnja, 22. lipnja, 29. lipnja 1850.

Do punog preokreta u stanju poljodjelstva u pozitivnom smislu dolazi kada biskup za glavu uprave postavlja Vladoja Čačinovića, sina vlastelinskog činovnika iz Šljivoševaca, školovanoga na Gospodarskoj akademiji u Proskavu u pruskoj Šleskoj. Tako biskup konačno pod stare dane dobiva upravitelja koji je znao svome zadatku odgovoriti, a biskupa rasteretiti velikih briga. Upravu Đakovačkog vlastelinstva Čačinović je preuzeo 1. studenoga 1886. i odmah je nastojao rascjepkani posjed objediniti i stvoriti veće površine na kojima će izgraditi pravo i stalno gospodarstvo. Ovo je ostvario izmjenom susjednih zemalja, krčenjem međašnjih šikara pa i samih šuma, a i kupovanjem manjih tuđih posjeda. Na taj je način Čačinović osnovao i uredio dva gospodarska područja - đakovačko i semeljačko. Đakovački gospodarski okrug sastojao se od tri gospodarska dobra (Đakovo, Josipovac i Strossmayerovac), a semeljački gospodarski okrug od četiri gospodarska dobra (Vladojevac, Arduševac, Pivarnica, Lenija). Pored reorganizacije vlastelinstva, ponukan biskupovim blagoslovom, upravitelj Čačinović uvodi i primjenjuje za ono vrijeme nova znanstvena saznanja u poljodjelstvu. Tako je 1887. godine tijekom studenoga i prosinca prvi puta u našim krajevima »stao preoravati njive po mrazu i susnježici da priredi tlo za proljetnu zob i kukuruz, a naši su ga seljaci gledali kao čudaka i stali dvojiti o njegovoj pameti.« Da bi poljodjelstvo što bolje napredovalo biskup Josip Juraj Strossmayer nastojao je vlastelinstvo opremiti tada modernim strojevima i spravama. Tako je na bečkoj izložbi »iz svog džepa kupio prvi vršeci stroj, to prosto oruđe je stalo ustupati mjesto strojevima i dotjeranijim spravama što osobito vrijedi za doba kada je Čačinović preuzeo upravu vlastelinstva.«⁵

Biskup Strossmayer kada god je mogao posvećivao je vinogradima veliku pozornost. Na jednoj od redovitih gospodarstvenih sjednica u 1853. godini vijećano je i odlučeno da se tijekom svake prve nedjelje istače vino u svim vlastelinskim podrumima i to sljedećim redom: prvo u gradskom podrumu štrbinačko vino, zatim u Mandićevcu, pa u Trnavi. Odluka je donesena jer je utvrđeno da se češćim otakanjem u svoje vrijeme poboljšava vino. Nema sumnje da je to bilo djelotvorno jer su vlastelinski vinogradi 60-ih godina 19. stoljeća bili »ponajuzoritiji i nosiše po glasu gospodarskih zapisnika 10.000 forinti čistog dohotka. Godine 1864. dobilo se u svima vinogradima nješto preko 8.000 akova (1 akov ili vinsko vjedro = 56 litara). Sami Štrbinci dadoše te jeseni 1.003 akova.« Međutim, i pored uloženog velikog truda i velikih materijalnih sredstava prinosi u vinogradima su ostali niski. Godine 1882. dobiveno je 1.850 akova, a 1885. godine samo 914 akova vina. U jesen 1885. započela je regeneracija biskupskih vinograda. Za razliku od dotadašnje sadnje i obnavljanja vinograda povaljivanjem započela je većim dijelom sadnja na rigolano tlo. Do 1892. godine pomlađeno je 90 kj. Rezultat je bio odličan. U 1894. godini prinos je po jutru iznosio 57 akova

5 M. Cepelić - M. Pavić, Josip Juraj Strossmayer...n. dj., 882.

(30 hl vina). To je biskupu dalo nadu da su vinogradi konačno sređeni i da su uložena sredstva od 40.000 forinti opravdano uložena i da će se brzo vratiti jer vinogradarstvo je bilo jedna od najrentabilnijih kultura.⁶

Godine 1893. pojavila se u vinogradima filoksera - trsov ušenac, koja je 1863. godine prenesena iz Amerike u Francusku te je za kratko vrijeme uništio sve europske vinograde na domaćoj loznoj podlozi. Goleme štete u biskupijskim vinogradima nakon trsne uši prisilile su vinogradare da obnove vinograde. Obnovom vinograda podignuti su suvremeniji nasadi. U svemu se ozbiljnije prišlo vinogradarenju i preradi grožđa. Budući da nije bilo spasa za postojeće vinograde prišlo se na Đakovačkom vlastelinstvu 1897. godine na regeneraciju vinograda s američkom lozom koja je bila otporna na trsnu uš. Podignuti su matičnjaci za podloge (Monticola i Solonisem) i uređen je cjepilnjak. Jedan dio kalema koji nije bio potreban biskupiji prodavao se privatnim vinogradarima što je doprinijelo brznoj regeneraciji i privatnih vinograda. Na vlastelinstvu je predviđeno da se podigne oko 100 jutara vinograda. Za sadnju tih vinograda izabrani su najbolji vinogradarski položaji i izvršena je selekcija vrsta. U Trnavi se sadio samo traminac, graševina, portugizac, plemenka bijela i crvena, kraljevina i skadarka, u Mandićevcu graševina rajnska, burgundac bijeli, moslavac, portugizac, frankovka, slankamenka i skadarka, a na terenima Štrbinaca sadila se samo plemenka bijela i crvena. Sve te mjere pozitivno su se odrazile na količinu i kakvoću uroda. Vlastelinski vinogradi su 1904. godine na američkoj podlozi dali 38 hl vina po jutru, a domaća loza samo 18 hl.⁷

Velika briga i trud biskupa Strossmayera oko vinogradarstva nastavljala se na preradi grožđa i proizvodnji vina. Za dobru preradu grožđa bilo je potrebno izgraditi podrume i druge gospodarske zgrade. Osim podruma u Mandićevcu, koji se spominje u doba biskupa Mandića (vjerojatno izgrađen 1806. - 1815.), najviše se izgradilo ili obnovilo u Strossmayerovo doba. Tako je u Trnavi 1870. godine sagrađen podrum i druge potrebne gospodarske zgrade. Međutim, taj je podrum nakon dvije godine do temelja izgorio, ali je već, iste, 1872. obnovljen. Podrum u Mandićevcu je 1872. godine Strossmayer presvodio i proširio. U Musiću je 1875. godine dao sagraditi podrum. Uz ove podrume i gospodarske objekte koji su bili smješteni uz biskupske vinograde korištena su također i dva podruma u Đakovu. Jedan je izgrađen još u doba biskupa Čolnića i nalazio se ispod istočnog krila biskupskog dvora, a drugi ispod stana vlastelinskog upravitelja (danas Gradski podrum) koji je sagrađen za vrijeme biskupa Kukovića. Brojna priznanja dobivena na domaćim i svjetskim izložbama i afirmacija vina Đakovačke biskupije bila su

6 ADB, Protocol sjednica gospodarstvenih, 6. ožujka 1853.; M. Cepelić - M. Pavić, Josip Juraj Strossmayer..., n. dj., 882., 884.; Sto godina poljoprivrednog zadrugarstva Slavonije i Baranje, 16.

7 Z. Benašić, Vinogradarstvo Đakovštine u 18. i 19. stoljeću, Jubilarna revija Đakovačkih vezova, Đakovo, 1991., 49.; M. Cepelić - M. Pavić, Josip Juraj Strossmayer..., n. dj., 887.

tek mala nagrada za golem trud koji je biskup Strossmayer uložio u biskupijsko vinogradarstvo.⁸

Vrionica i podrum u Trnavi

U prvoj polovici 19. stoljeća biskupska ergela Đakovo iz godine u godinu je smanjivana i skoro je prestala djelovati. U doba kada je biskup Strossmayer preuzimao vlastelinstvo na imanju nije bilo niti jednog konja. Biskup je dobio samo 18 krava, dok je za sve ostale životinje dobio odštetu u novcu. Tako je biskup pri nabavci konja imao slobodne ruke, pa se odlučio za nabavu konja za potrebe ergelē i to one plemenitog podrijetla: arape i vitke lipicanke.⁹

Ergela je osnovana na Strossmayerov osobni poticaj, ali zbog biskupove prezauzetosti drugim poslovima u tome biskupu pomaže otac Ivan, prodavatelj i odličan poznavatelj i praktičar u uzgoju konja. Ergela je osnovana 1852. godine kupnjom 6 konja za koje biskup nije mogao dobiti prava garancije o njihovom podrijetlu i radnim sposobnostima. Iste je godine biskupov otac kupio 10 kobila u Osijeku i Čepinu iz ergele Adamović. Za opasivanje je u Valpovu kupio od Hilleprandau von Prandau jednog pastuha. Drugog arapskog pastuha, imenom

⁸ M. Cepelić - M. Pavić, Josip Juraj Strossmayer..., n. dj., 888.

⁹ D. Ilančić, Nekadašnje ergele Slavonije i Srijema, Zagreb, 1975.; Cepelić - Pavić, Josip Juraj Strossmayer..., n. dj., 890.

“Đogo”, kupio je u Bosni. Kako se pod utjecajem austrijskog carskog dvora na mnogim privatnim ergelama uzgajao kao paradni konj lipicanac biskup Strossmayer se odlučio za svoju postojeću ergelu kupiti lipicance.¹⁰

Od 1855. biskupova ergela je smještena u Kranjskom Dolu kod Levanjske Varoši. U proljeće, ljeto i jesen ergela je boravila na blago brdovitim pašnjacima u Kranjskom Dolu, a u vrijeme zime u Đakovu. U to doba su u ergeli prevladavali arapi s nešto lipicanaca, dok je prevladavajuća boja bila tamna (vranci i dorati). U početku rada ergela se susrela s poteškoćama kao što su uginuće ždrebadi u ždrebljenju, oboljenja i drugo. No, i uz te poteškoće dobiveno je vrlo dobro potomstvo koje je bilo uvršteno u povećanje ergele, a dio konja je prodavan na slobodnom tržištu. S obzirom da se ergela biskupa Strossmayera nalazila u blizini turske granice uz rijeku Savu age i paše iz Bosne bili su najčešći kupci biskupove ergele, tako da su svake godine kupovali dosta grla arapske pasmine. Ergela je iz godine u godinu napredovala, konji su uzgajani na vlastelinstvu i brzo su dolazili na dobar glas, ne samo u Đakovu i Slavoniji, nego i šire.¹¹

Biskupsko vlastelinstvo brojilo je 1881. godine 87 konja, što paradnih, radnih i ergelskih. Međutim, 1885. godine na ergeli se pojavila bolest sakagija i tom je prigodom uginulo ili ubijeno 50 grla. Velika nesreća dogodila se 1858. i 1885. godine kada su gorile biskupske štale u Đakovu. Gotovo istodobno je gorio tri puta i veliki sjenik kojeg je sagradio biskup Kuković. Međutim, u narednim godinama broj konja se iz godine u godinu povećavao.¹²

Biskup Strossmayer se ubrajao među najistaknutije i najpoznatije uzgajivače konja u Hrvatskoj. U mladim je godinama sam biskup vodio brigu o ergeli i o čitavom uzgojnom radu. Svake je godine jedanput pregledavao svu svoju stoku i to tako da je iz biskupskog dvora kroz prozor promatrao taj mimohod. Strossmayer je jako volio četveropreg i imao je za svoje potrebe dva četveroprega sivaca - bijelaca (lipicanci). Krajem 1900. godine vlastelinsko dobro brojilo je 119 konja u gospodarstvu, dok je u ergeli djelovalo 4 pastuha, 56 kobila i 109 ždrebadi do 3 godine starosti. Ukupno brojno stanje u tom vremenu iznosilo je 288 grla. Nabavkom odličnih pastuha biskup Strossmayer je iz godine u godinu značajno popravljao kvalitetu i uzgoj konja na ergeli. Novčanim je sredstvima biskup pomagao i unaprijedio narodno konjogojstvo u Hrvatskoj.¹³

Đakovština je kao i cijela Slavonija oduvijek obilovala šumama. Kada je biskup Strossmayer preuzeo vlastelinstvo Đakovačke biskupije nije bilo moguće utvrditi točne površine toga posjeda. Prema zemljarinskom katastru u biskupijskom posjedu je 1860. godine bilo ukupno 29.785,629 jutara šumskih površina. Visoke

10 L. Stipić, 470 godina Ergele Đakovo 1506. - 1977., Đakovo, 1977.; L. Stipić, Bijeli lipicanci Đakova, Đakovo, 1975.

11 M. Brinzej, Konjogojstvo, Zagreb, 1980.

12 M. Cepelić - M. Pavić, Josip Juraj Strossmayer..., 890., 891., 892.

13 M. Cepelić, Biskupsko vlastelinstvo đakovačko, Zagreb, 1904.

šume podignute sjemenom na cca 23.000 jutara, zauzimale su veći dio površina, a određena im je ophodnja od 100 ili 120 godina. U nizinama je propisano forsiranje hrasta, a u brdovitim predjelima hrasta i bukve. Te šume su danas najkvalitetnije na području Đakovštine. U niskim šumama (uzgajanim iz panja) dolazili su osim hrasta, grab, brijest, jasen i topola s ophodnjom od 40 godina. Niske šume s vrstama velike izbojne snage iz panja služile su namjenski za proizvodnju ogrijeva i sitne građe. Takvim su uzgojem i sječom sačuvane visoke, vrlo kvalitetne šume. Novom šumsko-gospodarskom osnovom zajamčena je trajnost gospodarenja i prihoda. Osim toga, planom sječa svake godine predviđena je ušteda na prirastu, jer se sjeklo manje nego što šumsko gospodarska osnova dozvoljava. Vlastelinstvo je osiguravalo prihod i od žirenja. Biskupski činovnici su biskupu 1853. godine predložili da pojedine općine koje nisu imale urbarske šume za žirenje od jednog svinjčeta, bilo velikog ili malog, svaki žitelj plati bez razlike pristojbu žirovine i to za vrijeme od 1. listopada 1853. do 19. ožujka 1854. forintu i 3 krajcara srebra. Svaki stanovnik je mogao svoje svinje žiriti u svim šumama osim Ade, Zokovice, Prebelina, Zvimnjaka, Tičnjaka i mladih šuma. Vlastelinstvo je imalo pravo na žirenje u šumama zajedno sa svinjama ostalog stanovništva bez obzira na njihov broj, pa ako ih je i preko 1.000. Jedino nitko nije mogao praviti svoje svinjce kod vlastelinskih svinjaca. Rogata marva, konji i koze nisu se puštali u žir.¹⁴

Ergela u Budrovačkom lugu

Biskup Strossmayer je naveliko prodavao đakovačke hrastove za industrijsku eksploataciju brojnim domaćim i inozemnim poduzetnicima. Za razumno korištenje šumskoga blaga na đakovačkom biskupskom vlastelinstvu izrađena je 1897.-1898. godine zasebna »gospodarstvena osnova«. Izradio ju je šumarski nadzornik Andrija Borošić. Od Zemaljske vlade u Zagrebu potvrđena je 1900. godine, a revidirana 1907. godine. O značenju šumarsko-gospodarske osnove najbolje svjedoči zapis »Hrvatski narod gleda danas stoljetne hrastove gospoštije đakovačke u veličanstvenoj crkvi đakovačkoj, u akademiji, u galeriji, u sveučilištu, u đakovačkom sjemeništu i u tolikim drugim zavodima napretka našeg, kamo ih je pronicljivi um i darežljiva ruka biskupa namjestila - i on jim tu ruku ljubi, ostavlja još - što je glavnije - uzorno gospodarstvo svoje, koje se može takmiti sa prvim gospodarstvima zemlje naše.«¹⁵

Biskup Strossmayer je u polastoljetnom upravljanju vlastelinstvom golem dio prihoda s Đakovačkog vlastelinstva stalno usmjeravao prema važnim, brojnim i djelotvornim narodnim, hrvatskim, ustanovama na svim poljima kulturnoga i društvenoga života.

SUMMARY

SHORT SURVEY OF THE LANDED ESTATE IN ĐAKOVO AT THE TIME OF BISHOP J. J. STROSSMAYER

In this article the author writes about the structure of landed estate in Đakovo during the episcopacy of bishop J. J. Strossmayer, stressing the process of reclaiming the then existing economy and carrying out necessary administrative, economic and construction measures which aimed at transforming the inherited late-feudal landed estates economy into more modern system of agricultural and forestry management of large estates.

14 I. Karaman, Uloga i značaj..., n. dj., 237.; AĐB, Protocol sjednicah gospodarstvenih, 30 gospodarstvena sjednica, 7. rujna 1853., Đ. Rauš, Šumska vegetacija Đakovštine, Zbornik Đakovštine, Zagreb, 1976., 119.

15 M. Maković, Đakovo..., n. dj., 284.; I. Karaman, Uloga i značaj..., n. dj., 238.; Cepelić - Pavić, Josip Juraj Strossmayer..., n. dj., 856., 870.

